

СУ „Проф. д-р Асен Златаров“

4270 Първомай, ул. „Кочо Честименски“ 20, тел.: 0336 65716, e-mail: sou_zlatarov@mail.bg

---

УТВЪРЖДАВАМ:

ЧАВДАР ЗДРАВЧЕВ
ДИРЕКТОР НА СУ „ПРОФ. Д-Р АСЕН ЗЛАТАРОВ“

МЕХАНИЗЪМ

ЗА ПРОТИВОДЕЙСТВИЕ НА УЧИЛИЩНИЯ ТОРМОЗ МЕЖДУ УЧЕНИЦИТЕ
В СУ „ПРОФ. Д-Р АСЕН ЗЛАТАРОВ“ – ГР. ПЪРВОМАЙ,
ЗА УЧЕБНАТА 2019/2020 ГОДИНА

Механизмът за противодействие на училищния тормоз между учениците в СУ „Проф. д-р Асен Златаров“ - гр. Първомай е приет на заседание на Педагогическия съвет с Протокол № 19 от 05.09.2019 г. и е утвърден със Заповед №РД-10-1560/11.09.2019 г. на директора на училището.

I. Дефиниция.

Тормозът е форма на насилие, която се определя като *сбор от съзнателни негативни постъпки, които са дълготрайни, насочени към един и същ ученик от страна на един ученик или група*. Насилието между ученици в училище обхваща широк спектър от прояви. То е явление със сериозни размери и оставя дълготрайни последици върху психичното здраве и поведението както на учениците, които търпят насилие, така и на онези, които го извършват. Ключови в разбирането за тормоза са следните характеристики на това поведение:

- Злонамерена проява, която има за цел да нарани или унижи даден ученик.
- Тормозът се извършва от позиция на силата, като едната страна използва доминиращата си позиция, за да нарани другата физически или психически, да я унизи или изолира от социалния живот.
- Тормозът се повтаря многократно във времето, а не е еднократен и изолиран акт на агресия.

Проявите на тормоз най-общо могат да бъдат разделени на следните основни групи:

- **Физически тормоз** - блъскане, щипане, разрушаване, удряне, нанасяне на болка, спъване, затваряне в някое помещение.
- **Вербален тормоз** - подмятания, подигравки, унижение, заплахи, обиди.
- **Психичен тормоз** - подмятане, подиграване, закачане, омаловажаване, заплахи, изнудване, повреждане на имущество, кражба и хвърляне на вещи, заплашителни погледи, неприятелско следене.
- **Социален тормоз** - избягване, игнориране, изключване от дейността, одумване и разпространение на зловни слухове, натиск върху другите да не влизат в приятелски отношения с учениците, обект на тормоз, изолиране. Тормозът може да бъде реален или виртуален. Бързото развитие на електронните комуникации през последните години доведе до нарастване на проявите на насилие, които се извършват чрез интернет или мобилен телефон. Тук спадат:
  - разпространяването на обидни, заплашителни и подигравателни текстови съобщения по мобилен телефон, електронна поща, месинджъри, социални мрежи.
  - разпространяването на материали, които уронват достойнството на ученика или го унижават.
  - снимането на ученика с мобилен телефон и свободното разпространяване на снимки и видео в интернет без негово съгласие, както и на слухове, клюки и заплахи в социалните мрежи.

II. Задължение на всеки педагогически специалист, служител, работник, родител:

Да се намеси, за да прекрати ситуация на тормоз, на която е станал свидетел.

III. Мерки за намаляване на риска от училищен тормоз между учениците:

1. Защита и отстояване на човешките права и проява на междуетническа толерантност.
2. Запознаване на педагогическите специалисти, служителите, работниците, родителите и учениците с настоящия „Механизъм за противодействие на училищния тормоз между учениците в СУ „Проф. д-р Асен Златаров“ - гр. Първомай.

3. Провеждане на срещи с цел информиране от класните ръководители какво е тормоз и как се разпознава:

- сред родители - на родителски срещи и в допълнителния час на класа.
- сред ученици - в час на класа.

4. Извършване оценка на тормоза в началото на учебната година. Въпросникът се провежда и обобщава от класните ръководители през месец октомври 2019 г. Резултатите се анализират от Координационния съвет до края на месец октомври 2019 г.

IV. Начини за противодействие на училищния тормоз между учениците.

Дейности на равнище клас:

1. Превенцията на равнище клас включва дейности в рамките на часа на класа и извън него, при които водеща роля има класният ръководител – дискусии, групова работа, решаване на казуси, участие в различни извънкласни и извънучилищни инициативи.
2. Интервенцията на равнище клас се отнася до ситуацията от ниво едно и две според приетата класификация и предполага съвместни дейности между класен ръководител, учители, психолог и педагогически съветник, както насочване на случаи към външни служби. При идентифициране на ситуация на тормоз незабавно се уведомяват органите за закрила на детето: ОЗД и/или полицията. Сигналът може да бъде подаден от всеки, който е станал свидетел на ситуация на тормоз. Уведомените институции започват проверка на сигнала по реда на Координационния механизъм за взаимодействие при работа в случаи на деца, жертви или в риск от насилие, и за взаимодействие при кризисна интервенция.

Основната цел на Координационния механизъм е да бъдат обединени ресурсите и усилията на професионалистите и органите за закрила за осигуряване на ефективна система за взаимодействие при работа в случаи на деца, жертви на насилие или в риск от насилие.

Конкретни стъпки при подаване на сигнал за тормоз към външни служби:

1. Кога се подава сигнал за дете в риск?
2. Кой може да подава сигнал за дете в риск от насилие и тормоз?
3. Къде може да се подава сигнал за дете в риск от насилие и тормоз?

1. Кога се подава сигнал за дете в риск?

Съгласно Закона за закрила на детето лице, на което стане известно, че дете се нуждае от закрила, е длъжно незабавно да уведоми дирекция „Социално подпомагане”, Държавната агенция за закрила на детето или Министерството на вътрешните работи. Същото задължение има и всяко лице, на което това е станало известно във връзка с упражняваната от него професия или дейност, дори и ако то е обвързано с професионална тайна.

2. Кой може да подава сигнал за дете в риск от насилие и тормоз?

Всеки един педагогически специалист, служител и работник, работещ в училището, може да подаде сигнал към отдел „Закрила на детето” по местоживеее на детето. Сигналът може да бъде подаден от името на училището или на координационния съвет, като се описва цялата събрана информация по случая.

Когато сигналът се отнася за дете в риск, сигналът се проучва от социалния работник, дори да е подаден анонимно. В случай на подозрение за ситуация на тормоз, всеки педагогически специалист, служител или работник в училище може да проведе

консултация, като се свърже с Националната телефонна линия за деца и разговаря с експерт на телефон 116 111.

3. Къде може да се подава сигнал за дете в риск от насилие и тормоз?

Към Държавната агенция за закрила на детето функционира Национална телефонна линия за деца 116 111. Националната телефонна линия за деца предоставя консултиране, информирание и помощ по всякакви въпроси и проблеми, свързани с деца. Националната телефонна линия за деца с номер 116 111 е с национално покритие, достъпна от територията на цялата страна, напълно безплатна за обаждращите се, независимо дали звънят от стационарен или мобилен телефон. Тя функционира 24 часа в денонощието. Според Координационния механизъм в случай че сигналът за насилие бъде приет от някой от органите за закрила - дирекция „Социално подпомагане“, отдел „Закрила на детето“, Държавната агенция за закрила на детето, Министерството на вътрешните работи - той е длъжен да уведоми за това останалите до 1 час от регистриране на сигнала, включително по телефон и факс. Сигналът се изпраща в дирекция „Социално подпомагане“ по настоящия адрес на детето.

Съгласно Правилника за прилагане на Закона за закрила на детето в случаите, отнасящи се до насилие над дете, се разглеждат и анонимни сигнали.

Съгласно Координационния механизъм началникът на отдел „Закрила на детето“ при дирекция „Социално подпомагане“ определя отговорен социален работник, който извършва проверка на сигнала до 24 часа от постъпването му.

При проучването на сигнала социалният работник може да потърси съдействие от страна на училището – информация за детето, за взаимоотношенията му с учениците, впечатленията на учителите, т.е. информация, с която да бъде направена оценка на случая. При проучването на сигнала и предприемането на действия се изисква работа в екип от страна на различни специалисти. От една страна, за да се направи точна оценка, а от друга, за да бъдат съгласувани действията на различните специалисти.

В случай че бъде установен риск за детето се предприемат мерки за закрила. Изготвя се план, в който се описват планираните мерки. Социалният работник следи за изпълнението на плана.

В работата с децата и техните семейства всеки професионалист има своята роля. Ролята на социалния работник е свързана с проучване на семейната среда и предприемане на мерки за закрила. В същото време той има правомощията и ангажимента да консултира родителите, да подпомогне тяхната ангажираност в работата с детето на равнище училище. Социалният работник може да консултира семейството, да насочи родителите и детето към подходящи социални услуги и консултации.

Мултидисциплинарният екип на местно равнище си поставя единна стратегическа цел, за постигането на която се изготвя съвместен план за действие за всеки отделен случай с разписани конкретни задачи със срок за изпълнение. Всеки един от участниците в мултидисциплинарния екип набелязва и предлага на останалите от екипа конкретни задачи по случая, които да изпълни, съобразно собствените си правомощия и в съответствие с нормативната уредба. Конкретните задачи за изпълнение следва да бъдат зададени така, че да може всеки участник да действа съобразно оперативната си самостоятелност, като

изпълнението на конкретните дейности и задачи бъде подкрепено със съдействието на останалите участници и в същото време това да спомогне за крайния резултат – дългосрочна цел, която трябва да гарантира в най-голяма степен интереса на засегнатото дете.

Работата в екип дава възможност и за обратна връзка между различните специалисти, работещи с детето и неговото семейство, за успехите или трудностите при изпълнението на планираните цели.

Дейности на равнище училище:

Включване на родители:

Родителите се привличат като партньори в дейностите по превенция, както и в случаите на интервенция. Родителското съдействие може да има различни измерения, като:

- родители, които са специалисти от областта на помагащите професии (психолози, социални работници, медиатори, лекари, свещеници) или от други професии, включително журналисти, спортисти, драматурзи, композитори, музиканти, художници, режисьори и други, с чиято помощ се реализират училищни инициативи и други мероприятия;

- родители, които могат да се включат в групи за придружаване на определени групи ученици по пътя от дома до училището и обратно;

- родители, които могат да станат посредници между училището и родителите или други организации и институции;

- родители, които могат да осигуряват ресурси за изпълнение на училищните дейности.

При включване на родителите се има предвид следното:

- във всички случаи е необходимо родителите да бъдат уведомени за случилото се, както и за предприетите от училището действия за разрешаване на ситуацията;

- в разговора е важно да се акцентира върху необходимостта родителите да не критикуват другото дете или групата деца, а да се опитат да погледнат на ситуацията през погледа на другата страна;

- родителите трябва да бъдат наясно, че критиките, обидите и negliжирането на другото дете или другите деца от тяхна страна само ще задълбочат конфликта;

- разговорът трябва да бъде проведен на подходящо място, в партньорски взаимоотношения, като се предостави отворено пространство за споделяне на техните опасения и гледни точки;

- от разговора могат да бъдат изведени конкретни договорености кой какво може да предприеме и какво се очаква като резултат;

- учителят може да насочи родителите за консултация с педагогическия съветник, психолога, или с други специалисти при необходимост.

Ресурсна обезпеченост:

Училищното ръководство осигурява обучение за педагогическите специалисти, служителите и работниците, механизми за взаимодействие с различни институции, информация и материали по темата за насилието и тормоза в училище.

V. Процедури и алгоритъм при установен тормоз между учениците.

Ниво на тормоз	Отговор на училището	Отговорни лица
Ниско /еднократно/ нарушаване на правилата.	<ul style="list-style-type: none"> ● Прекратяване на ситуацията на тормоз. ● Обсъждане на ситуацията. ● Уведомяване на родителите. 	класен ръководител, педагогически специалист, служител, работник
Повтаряне на едни и същи нарушения на правилата.	<ul style="list-style-type: none"> ● Прекратяване на ситуацията на тормоз. ● Записване на нарушението в регистъра. ● Изготвяне на протокол от класния ръководител, педагогическия специалист или работника във връзка със ситуацията на тормоз до Координационния съвет. ● Уведомяване на родителите. 	класен ръководител, педагогически специалист, служител, работник
Системно нарушаване на правилата, при което има опасност за живота и здравето както на детето-жертва, така и на детето-извършител.	<ul style="list-style-type: none"> ● Прекратяване на ситуацията на тормоз. ● Записване на нарушението в дневника. ● Изготвяне на протокол от класния ръководител във връзка със ситуацията на тормоз. ● Среща с родителите. ● Насочване към Местната комисия за БППМН. 	класен ръководител, педагогически специалист, служител, работник Координационен съвет

VI. Действия при разрешаване на установен училищен тормоз между учениците.

Важно е да се разграничат случаите, когато не се касае за тормоз, а само за игра или приятелско премерване на силите между учениците. *За целта е необходимо да се наблюдава поведението на учениците, включително и на тези, които само присъстват без активно да участват.* По-голяма част от ситуацияите на тормоз следва да бъдат

овладени от педагогическите специалисти, служителите и работниците, а някои от самите деца. Всяка намеса изисква внимателна преценка на ситуацията и нейната тежест.

Първа стъпка: Прекратяване на ситуация на тормоз.

Задължение на всеки педагогически специалист, служител и работник е да се намеси, за да прекрати ситуация на тормоз, на която е станал свидетел. В случай на физически тормоз учениците трябва да бъдат разделени и да се прекрати физическият контакт между тях незабавно. Не трябва веднага да се разпитва за случилото се, да се обсъждат причините за насилието или да се изяснява ситуацията. Това може да се случи на по-късен етап. Важното е педагогическият специалист, служителят или работникът ясно да обяви пред всички, че това е насилие и то е недопустимо поведение. В този момент не е добре да се разпитва за подробности и ученикът, който е потърпевш, особено в присъствието на насилника и други ученици, защото това може да урони неговото достойнство.

Често спонтанната реакция на възрастните е заставането на страната на „жертвата” и наказване на „насилника”. Ключово при интервенцията на възрастните е приемането на разбирането, че ученикът, обект на тормоз, не се нуждае от състрадание, а ученикът, извършител на тормоз, не се нуждае от наказание, особено което го унижава, а от състрадание, за да може той да развие това чувство към другите. Липсата на състрадателност е една от основните причини, поради която се упражнява тормоз.

Втора стъпка: Реакции спрямо ученик, който е упражнило тормоз.

Когато става въпрос за първа проява, която не е тежка по отношение на нанесената вреда, може да се приложи подходът за възстановяване на щетата. Когато се прилага подходът за възстановяване на щетата, е необходимо задължително да се уведоми класния ръководител. Възстановяване на щетата е принцип, който предполага, че хората правят грешки. Грешките следва да бъдат поправени, като същевременно не се налагат наказания. Този принцип подчертава поемането на отговорност за неприемливо поведение и за позитивно решаване на проблема.

Важно е със спокоен и умерен тон да се покаже, че проблемът е в начина на поведение, а не в личността на самия ученик, и че се действа с оглед отново да се възстановят ценностите, към които цялото училище се придържа, а не за да бъде наказан. Класният ръководител разговаря с ученика, а ученикът сам избира и решава как ще поправи грешката си. С това негово решение трябва да се съгласи и ученикът, който е бил потърпевш от тормоза. Като първа стъпка класният ръководител изслушва ученика. Не е желателно ученикът да се изслушва съвместно с потърпевшия ученик. След изясняване на ситуацията и постигане на определен резултат, класният ръководител за определен период от време може да проследява поведението на учениците.

Трета стъпка: Реакции спрямо ученик, който е обект на тормоз.

Работата с ученици, които са обект на тормоз, трябва да бъде насочена към формиране у тях на умения за справяне с подобно поведение.

Важно е класният ръководител да поговори с ученика, по възможност още същия ден, за да разбере какво точно се е случило. Ако е необходимо, отделни факти могат допълнително и дискретно да бъдат проучени.

Погрешно е открито и публично пред другите ученици да се оказва подкрепа на потърпевшия ученик, защото това допълнително ще урони достойнството на ученика пред неговите връстниците.

При този първи разговор е важно да се предложи на ученика подкрепа, като се остави той сам да определи какво точно ще му помогне да се почувства сигурно.

Подчертава се поверителността на разговора, като се спомене кои ще бъдат уведомени за случилото се.

Никога не трябва да се предлага среща между ученик, жертва на насилие и неговия мъчител с цел да се помирят и да се разберат. Такива срещи могат да доведат до неблагоприятни последици.

Класният ръководител наблюдава ученика в следващите дни, за да се увери как се чувства и при необходимост отново разговаря с него.

Четвърта стъпка: Реакции, спрямо наблюдателите.

Класният ръководител следва да похвали тези ученици, които са се намесили в защита правилата на училището. На останалите се споделя очакването да направят същото, ако се случи в бъдеще.

Убеждаване за отговори на насилието с думи, търсене на помощ и съобщаване за случая.

Класният ръководител насърчава учениците за грижа спрямо тормозеното дете.